

มุมมองของสังคมไทยต่อเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง

เพศวิถีที่ไร้ประวัติศาสตร์

เนื่องจากแนวคิดเรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือบุคคลที่รักและมีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งสองเพศเป็นแนวคิดที่เพิ่งเกิดขึ้นในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 นี้เอง เรื่องราวของเพศวิถีแบบรักสองเพศ จึงไม่เคยถูกบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ใด ๆ มาก่อน ขณะเดียวกับการเขียนประวัติศาสตร์เรื่องเพศวิถีแบบรักสองเพศจะเกิดขึ้นมาก็ต่อเมื่อผู้คนจะยอมรับความเป็นจริงว่ามีเพศวิถีอย่างน้อยเสียก่อน (Klein, 1993)

ในสังคมไทยก็เช่นเดียวกันที่ไม่เคยมีหลักฐานใดที่แสดงให้เห็นเรื่องราวของเพศวิถีแบบรักสองเพศมาก่อน ขณะที่เรื่องราวของเพศวิถีแบบรักสองเพศเดียวกันกลับเป็นสิ่งที่มองห็น และถูกบันทึกไว้มากกว่า และแม้ว่าการ “เล่นเพื่อน” หรือการคบกันแบบรูสาวของนางในราชสำนักในสมัยโบราณจะเคยถูกระบุโทษไว้ในกฎหมายตราสามดวง และถูกห้ามปราม ตำหนิ และถูกล้อเลียนเสียดสี ดังมีปรากฏหลักฐานอยู่ในที่ต่างๆ ถึงกระนั้นก็ดูเหมือนว่าการ “เล่นเพื่อน” ของผู้หญิงชาววังนี้จะแค่เรื่องสนุกกันในหมู่นางใน (นายหรีด เรื่องอุทริ ในกรมศิลปากร, 2514) ไม่ใช่พฤติกรรมที่เป็นอันตรายร้ายแรงนัก เมื่อเทียบกับการที่ผู้หญิงไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายอื่นซึ่งมีโทษระบุไว้หนักมาก เพราะถือว่าทำให้เสื่อมเสีย “เกียรติ” ของสามี และใน ประวัติศาสตร์ก็ยังไม่เคยพบว่ามีหม่อมห้ามนางในคนใดถูกลงโทษด้วยกฎหมายตราสามดวง ด้วยเหตุนี้การที่ผู้หญิงมีสามีแล้วและ “เล่นเพื่อน” ด้วย ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับการมีเพศสัมพันธ์กับคนทั้งสองเพศจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกมองห็น เพราะเรื่องเพศของผู้หญิง หรือระหว่างผู้หญิงไม่ได้ถูกนับ หรือให้คุณค่าในระดับเดียวกันกับผู้ชาย อีกทั้งถ้าพูดถึงเรื่องสถานภาพ บทบาท และอำนาจในทางสังคมแล้วผู้ชายที่เป็นสามีก็ยังมีความสำคัญมากกว่า ในทำนองเดียวกันกับการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้ชาย (ที่มีลูกมีเมียแล้ว) กับผู้ชายด้วยกันก็ไม่ได้

ถูกลงโทษร้ายแรงแต่อย่างใด มีเพียงกรณีของกรมหลวงรักษนเรศ พระโอรสของรัชกาลที่ 1 ที่ถูกตัดสินลงโทษประหารชีวิต แต่ก็ด้วยเหตุผลทางด้านการเมืองมากกว่าอคติต่อพฤติกรรมรักร่วมเพศ ที่ถูกกล่าวหาในเชิงตำหนิเตือนเท่านั้น เนื่องจากกรมหลวงเทพพลภักดิ์ พี่ชายของกรมหลวงรักษนเรศก็มีพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเช่นกันแต่กลับไม่ถูกตำหนิติเตียนจากเจ้านายผู้ใหญ่คนอื่น ๆ (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา ,2545 : 22) ซึ่งนอกจากจะเป็นเพราะสังคมไม่ได้ตัดสินว่าพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันจะเป็นความผิดที่ร้ายแรงแล้ว ก็อาจเป็นได้ว่าเพราะผู้ที่ประพฤติดังกล่าวนี้เป็นเจ้านายชั้นสูง และเป็นสามีซึ่งมีอำนาจ และสถานภาพทางสังคมที่สูงกว่าผู้หญิง หรือผู้ที่เป็นการขายอยู่แล้ว โดยเฉพาะยังในระดับผิวเดียวหลายเมีย ดังนั้นแม้ว่าชายของกรมหลวงรักษนเรศ หรือกรมหลวงเทพพลภักดิ์จะเกิดความไม่พอใจในพฤติกรรมของสามีมากเพียงใด (ดังมีบันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารว่าชายของกรมหลวงรักษนเรศได้ออกมาเล่าเรื่องนี้ให้คนอื่นรู้กันทั่วไป) ก็ไม่สามารถจะทำอะไรได้

เพศวิถีแบบรักสองเพศหน้าที่จะถูกพูดถึงมากขึ้นในสังคมไทย หลังจากการรับเอาอิทธิพลทางด้านวิชาการด้านจิตวิทยาจากตะวันตกเข้ามา ช่วงหลังปี พ.ศ.2500 ในปี พ.ศ. 2507 อุษณา เพลิงธรรม ได้เขียนนวนิยายเรื่อง “เรื่องของจัน คารา” ลงเป็นตอน ๆ ลงในนิตยสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ซึ่งต่อมาได้มีการพิมพ์รวมเล่มเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2509 ซึ่งในนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ ความรุนแรงทางเพศ และกามารมณ์อย่างตรงไปตรงมาเรื่องนี้เอง ได้อายให้แก่นิทรรศการ “คุณบุญเลื่อง” ตัวละครหญิงสำคัญคนหนึ่งที่มีเพศสัมพันธ์ได้ทั้งกับชายและหญิง ควบคู่ไปกับภาพ “คุณแก้ว” ของผู้หญิงที่มีความปรารถนาในเพศเดียวกันมากกว่าต่างประเทศ

คุณบุญเลื่อง : ผู้หญิงในแบบที่คนทุกเพศปรารถนา

คุณบุญเลื่อง หรือ คุณปี่ เป็นภรรยาของคุณหลวงซึ่งเป็นพ่อเลี้ยงของ จัน ตัวละครเอกที่เป็นผู้เล่าเรื่อง คุณบุญเลื่องมีความสัมพันธ์ทางเพศทั้งกับจัน และคุณแก้ว น้องสาวซึ่งเป็นลูกสาวของคุณหลวงและน้องสาวของจัน คุณบุญเลื่องมีอายุมากกว่าจันราว 20 ปี เป็นผู้หญิงสวย มีเสน่ห์ดึงดูดทางเพศ สวมใส่เสื้อผ้าที่เปิดเผยให้เห็นเรือนร่างอย่างชัดเจน และเป็นผู้หญิงที่ฉันทิสนิยมทางกามารมณ์มาตลอด จนกระทั่งจันได้มีความสัมพันธ์ทางเพศด้วย และไม่ใช่แค่จันเท่านั้นที่หลงใหลในตัวคุณบุญเลื่อง คุณแก้วน้องสาวของจัน (ที่ต่อมาภายหลังเข้าพิธีแต่งงานกับจัน และถูกจันข่มขืนจนท้อง) ซึ่งในนวนิยายให้ภาพว่าเป็นผู้หญิงที่มีความปรารถนาทางเพศกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ก็หลงใหลในตัวคุณบุญเลื่อง และมีเพศสัมพันธ์กับคุณบุญเลื่องด้วยเช่นกัน

ในนวนิยายเรื่องนี้เรื่องเพศคือแรงผลักดันหลักที่นำไปสู่การกระทำ และพฤติกรรมของตัวละคร ทุกตัวในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างจัน กับคุณบุญเลื่อง เป็นความสัมพันธ์ของชายหนุ่มที่ปรารถนาที่จะมีประสบการณ์ทางเพศกับผู้หญิงที่กำลังเผชิญกับภาวะที่สามีนไม่สามารถตอบสนองเรื่องเพศให้กับเธอได้ ส่วนความสัมพันธ์ของคุณแก้วกับคุณบุญเลื่องจากการผูกเรื่องของผู้เขียนก็คล้ายคลึงกันจากการที่เพศสัมพันธ์ของทั้งคู่เกิดจากความต้องการให้อีกฝ่ายตอบสนองอารมณ์ความปรารถนาทางเพศของตน โดยคุณแก้วกับคุณบุญเลื่องเริ่มมีความสัมพันธ์กันตอนที่จันเดินทางไปอยู่ต่างจังหวัด 3 ปี

ผู้เขียนได้บอกเล่าถึงความรู้สึกของผู้ชายคนหนึ่งภายหลังจากที่ได้ไปเห็นเหตุการณ์ผู้หญิงที่ตนมีสัมพันธ์ด้วยกำลังมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง ผ่านตัวละครจัน คารา ว่า

“ผมเห็นคุณแก้ว”

“ผมเห็นผู้หญิง”

“...ผมรู้สึกเขินมันจริง ๆ เพราะผมรู้สึกเหมือนโดนตบหน้า รู้สึกเหมือนโดนคุณแก้วตบหน้า และตอบอย่างที่ลูกผู้ชายตอบยกกันเองอย่างรุนแรง ไม่ใช่ตอบด้วยจิตอันใดก็ตามของอิสตรี ใครอาจจะเหวว่าผมคิดมากไปเองกับเด็กผู้หญิง แต่ใครอย่าลืมว่าเด็กผู้หญิงคนนั้นได้เข้าหาหน้าที่ประเลงเพลงกามแทนผมตั้งครึ่งค่อนแล้ว ความความรู้สึกของผม เธอไม่ใช่ผู้หญิงอย่าง

เดียวเสียแล้ว เธอเป็นกระเทย! กระเทยซึ่งเป็นคนสองเพศได้อย่างละเท่า ๆ กัน และยังปีก็จะยังเป็นข้างผู้ชายแก่กล้าขึ้นทุกที จนในที่สุดผู้ชายที่แทบจะจับถักกันตะได้โดยไม่ค่อยจะอายใจเท่าไรนัก.....”

“เอาเป็นว่าตอนนี้ผมโกรธคุณแก้ว อย่างโกรธผู้ชายคนหนึ่งแล้วกัน ผมจึงได้ทิ้งเธอ สำหรับความรู้สึกที่มีต่อคุณ บุญเลื่องในเรื่องนี้ ผมเพียงแค่นึกน้อยใจ รู้สึกเหมือนโดนเธอหักอกเอาด้วยความชุกชุมลับหลังผม โดยที่เธอไม่ได้มีเจตนาจริงจัง ผมรู้....แต่ผมก็อดรู้สึกหมองหม่นนำไปไม่ได้สักใหญ่”

(อุณา เฟลิ่งธรรม, 2529 : 333)

ต่อมาภายหลังเมื่อจันทกลับไปหาคุณบุญเลื่องอีกครั้งตามคำขอร้องของคุณแก้ว และความต้องการของตนเอง บทสนทนาระหว่างจันทกับคุณบุญเลื่องได้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้เขียนต่อเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน และรักสองเพศ โดยแม้ผู้เขียนจะต้องการให้ความบันเทิงกับผู้อ่าน แต่ผู้เขียนเองก็ได้นำเอาความรู้ทางด้านจิตวิทยา และจิตวิเคราะห์มาใช้ประกอบการเขียนด้วย (อริน พินิจวรวัตร, 2527 อ้างใน เทตศักดิ์, 2545) โดยผู้เขียนใช้คำว่า “คนไบเซ็กซ์” อธิบายพฤติกรรมของคุณบุญเลื่องว่าหมายถึงคนที่สามารถมีความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์ได้กับคนทั้งสองเพศ ซึ่งจากการอธิบายของผู้เขียน แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนยอมรับการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศได้มากกว่าการมีเพศวิถีแบบเดียวกัน

“.....เพราะเธอถือว่าคนที่ผมกลับไปหาเธอ ก็เท่ากับผมได้ให้อภัยเธอแล้ว และเพื่อเป็นการตอบแทน เธอได้เป็นฝ่ายเผยเรื่องราวชีวิตระหว่างเธอกับคุณแก้วออกมาเองเป็นเชิงสารภาพ เรื่องราวจากปากของเธอเป็นสิ่งที่ตรงตรงกับที่ผมได้ยินจากคุณแก้ว และที่น่านับถือคือเธอไม่ได้พูดเป็นเชิงขัดโทษเด็ก เธอรับว่าผมแก้วได้ช่วยประคับประคองเธอที่นั่นต่อมาได้เป็นอย่างดี เพราะใจจริงเธอก็ไม่ได้มีใจที่จะจากไปเพื่อ “ตายเอาดาบหน้า” ถ้าไม่จำเป็น นอกจากนั้นเธอยังบอกกล่าวอย่างตรงไปตรงมาด้วยว่า ถึงแม้จะพอใจหรือไม่ก็ตาม เธอก็ยังคงเป็น”เพื่อนเล่น” กับคุณแก้วต่อไปอีกตามสมควรจนกว่าฝ่ายนั้นจะหาที่พึ่งใหม่ เธอพูดเป็นเชิงขอความเห็นใจแทนคุณแก้วในเรื่องที่ผมรู้ดีอยู่แล้วว่าเพราะคุณแก้วเป็นคนไม่ถูกโลกกับผู้ชาย (แต่เธอเข้าใจว่าเป็นเพราะเข็ดขามเรื่องที่จะต้องออกลูกอีก ถ้าขึ้นสมสู่กับผู้ชาย) เสร็จแล้วเธอก็จับหัวเข่าผม ถามผมว่า เมื่อรู้เช่นนี้แล้ว ผมยังจะรังเกียจเธออยู่อีกหรือไม่

“ข้างผมก็ไม่เพียงแค่ว่าใจกว้างในเรื่องพันนี้แต่อย่างเดียว คำสารภาพอย่างน่านับถือ และพูดจาอย่างหมดเปลือกของเธอ ได้ช่วยจัดให้ผมมองแล้วจากคามกั้นขวางโดยสิ้นเชิง ผมบอกเธอไปตามตรงเหมือนกันว่า ผมสบายใจแล้วที่รู้ว่าเธอเพียงแค่เป็นคนไบเซ็กซ์ ซึ่งสามารถร่วมรสได้กับคนทั้งสองเพศ และไม่ตกกลายเป็นคนไฮโซเซ็กซ์ ซึ่งพึงใจร่วมแต่เพศเดียวกันอย่างคุณแก้ว จากนั้นผมก็ได้พิสูจน์ให้ทราบโดยไม่ต้องตอบว่าผมมิได้รังเกียจอะไรจะอันเป็นทางร่วมของทั้งสองเพศของเธอ อย่างหนักหน่วงที่ในองสมุดอันเปลี่ยนปลอดของเธอครั้งนั้นเอง และโดยไม่นำพาเรื่องที่คุณแก้วอาจจะคัดค้านเป็นอย่างแน่นอนด้วย”

(อุณา เฟลิ่งธรรม, 2529 : 346-347)

นวนิยายเรื่องนี้ที่เขียนโดยผู้เขียนที่เป็นผู้ชาย สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการให้คุณค่ากับเพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง เทียบเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงด้วยกัน และให้อำนาจกับเพศวิถีของผู้ชายมากกว่าเพศวิถีของผู้หญิง หรือกล่าวได้ว่าผู้ชาย

เป็นผู้ นำ เป็นผู้ เชี่ยวชาญ และการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย (จีน) เป็นที่พึงปรารถนาสำหรับผู้หญิงที่มีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งสองเพศ (คุณบุญเลื่อง) มากกว่าการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง(คุณแก้ว) สำหรับคุณบุญเลื่อง การมีเพศสัมพันธ์กับคุณแก้ว เป็นเพียงเพศสัมพันธ์ “แก้ขัด”และช่วยเป็น “เพื่อนเล่น” ให้กับคุณแก้วในช่วงระหว่างที่จีนไม่อยู่ ขณะที่คุณแก้วเองก็ตระหนักและยอมรับว่า ถึงอย่างไรคุณบุญเลื่องก็ต้องการที่จะมีเพศสัมพันธ์กับจีนมากกว่า เพราะเธอบอกกับคุณแก้วว่าถ้าไม่มีเพศสัมพันธ์กับจีน เธอก็จะเลิกกับคุณแก้วและกลับไปอยู่บ้าน

“ ทางคุณบุญเลื่องซึ่งไม่ใช่สตรีข้ามเพศอย่างจริงจังก็จะรู้สึกท้อแท้เมื่อต้องการที่จะเล่นเป็นคู่ผู้ตัวเมียให้แก่ลูกผู้หญิงด้วยกันที่อ่อนวัยกว่าอยู่เรื่อยไป เพราะถึงอย่างไรเธอก็มั่นคงต่อผู้ชายแท้ ๆ ซึ่งเธอเห็นงามและเข้าข้างยิ่งกว่า”

(อุซมา เพลิงธรรม,2529 : 355)

แม้กระนั้นก็ตามความพยายามของจีนที่จะมีลูกให้ได้ ทำให้จีนข่มขืนคุณแก้วมาตลอด ขณะเดียวกันก็หวังว่าเพศสัมพันธ์ของตนจะเปลี่ยนให้คุณแก้วหันมาชอบมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายได้ก็ไม่เคยประสบความสำเร็จ ซึ่งอาจตีความได้ว่าแม้ผู้เขียนจะยกให้เพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงอยู่เหนือเพศสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพศเดียวกันก็ตาม แต่ถึงอย่างไรแล้วการมีเพศวิถีแบบเพศเดียวกัน (อย่างคุณแก้ว) ก็เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ไม่เหมือนเพศวิถีของผู้หญิงที่รักได้ทั้งสองเพศ ที่ในที่สุดก็พิสูจน์แล้วว่า เพศสัมพันธ์กับคนต่างเพศ ให้ความสุขทางเพศมากกว่าเพศสัมพันธ์ระหว่างคนเพศเดียวกัน เพราะในที่สุดความสัมพันธ์ระหว่างคุณแก้ว กับ คุณบุญเลื่อง ก็จบลงในช่วงเวลาเพียงไม่กี่ปี ขณะที่ความสัมพันธ์ของจีนกับคุณบุญเลื่อง ยังคงดำเนินต่อมาอีกเป็นเวลานาน

ด้วยเนื้อหาที่เต็มไปด้วยเรื่องเพศ จีน คาวา เป็นนวนิยายที่โด่งดังที่ถูกนำมาพิมพ์ซ้ำ และนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์หลายครั้ง หากคำว่า “คนใบเล็งค์” กลับไม่ได้เป็นที่นิยมนำมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นกับผู้ชาย หรือผู้หญิง พร้อม ๆ กันกับที่สังคมไทยไม่มีตัวละครผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศที่โด่งดังเท่ากับ “คุณบุญเลื่อง” อีกเลย

เพศวิถีแบบรักสองเพศในวาทกรรมทางการแพทย์ และจิตวิทยา

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับเรื่องราวของ “คุณบุญเลื่อง” ใน นวนิยายปรากฏสู่สังคมเป็นครั้งแรก สังคมไทยเริ่มรับเอาความรู้ด้านการแพทย์และจิตวิทยาจากโลกตะวันตกเข้ามาอธิบายปรากฏการณ์ทางเพศแบบต่าง ๆ คนไทยก็เริ่มตื่นตัว และหันมาสนใจเรื่องความผิดปกติทางเพศมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 โดยในช่วงปี พ.ศ. 2516 มีงานวิชาการด้านจิตวิทยา ซึ่งเขียนโดยจิตแพทย์ออกมามากมาย (เทิดศักดิ์, 2545 : 94) ขณะเดียวกันก็มีผลงานต่างก็ให้ความสนใจนำเสนอเรื่องราววิถีการใช้ชีวิต และสังคมของเกย์ กะเทยมากขึ้นด้วย โดยในช่วงแรก ๆ ยังไม่มีการใช้คำนิยามศัพท์ในการอธิบายลักษณะของคนที่รักได้ทั้งเพศเดียวกัน และเพศตรงข้าม แม้ว่าในเวลาเดียวกันนั้นจะมีการใช้คำว่า homosexuality ในการอธิบายการมีพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน หรือมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน เช่นที่ในปี พ.ศ. 2514 หนังสือ “โรงซ่อมสุขภาพ” ซึ่งรวบรวมจดหมายที่เขียนมาถึงคอลัมน์ ไขปัญหาทางเพศวิทยา ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้อธิบายว่า

“แพทย์ผู้ชำนาญทางเพศวิทยาหลายท่านกล่าวว่า คนที่มีการเล่นเพื่อน แบ่งออกเป็นสองพวก คือ พวกที่รักเฉพาะเพศเดียวกัน ชายรักชาย หญิงรักหญิง ไม่ปรารถนาเพศตรงข้ามอย่างเด็ดขาดทีเดียวพวกหนึ่ง และอีกพวกหนึ่งได้แก่พวกที่รักเพศเดียวกัน แต่ขณะเดียวกันก็รักเพศตรงข้ามด้วยเหมือนกัน”

(บพิธ เพ็ญนคร, 2514 : 64)

จนมาถึงปี พ.ศ.2520 คำว่า bisexual ถูกอธิบายในแวดวงจิตวิทยาในฐานะเป็นกร่วมเพศประเภทหนึ่ง

“พวกที่มีทั้งรักร่วมเพศ และรักต่างเพศอยู่ในบุคคลเดียวกัน หรือ Bisexual เป็นผู้ที่มีอาการกร่วม เพศไม่รุนแรงนัก และพบได้ทั้งเพศชายและหญิงในปริมาณเท่า ๆ กัน”

(สุชาติ และวรรณิ์ โสมประยูร 2521 อ้างในเทิดศักดิ์ 2545 : 145)

“ถาม ขอทราบว่า ผู้ชายบางคน ชอบร่วมเพศกับบุคคลสองเพศ คือคนเพศเดียวกัน และคนต่าง เพศ ด้วย คนพวกนี้มีจริงหรือไม่

ตอบ: ผู้ชายบางคนชอบร่วมเพศกับบุคคล ๒ เพศ คือ เพศเดียวกัน และคนต่างเพศ คนพวกนี้มี จริง เรียกว่า ไบเซกซวล”

(พญ.สุภัทร พูลเกษ, 2521 : 7)

กร่วมเพศมี 2 แบบ คือกร่วมเพศแท้ exclusive homosexual หมายถึงคนที่มีเพศสัมพันธ์กับคน เพศเดียวกัน คนเท่านั้น และกร่วมเพศ bisexual หมายถึงคนที่มีเพศสัมพันธ์กับทั้งเพศเดียวกัน และเพศตรงข้าม

(สุวิธนา อารีพรค, 2524 อ้างใน เทิดศักดิ์, 2545 : 133)

กร่วมเพศที่สามารถแต่งงานกับเพศตรงข้ามได้ และในขณะเดียวกันก็ยังสามารถมีความสัมพันธ์ ทางเพศกับเพศเดียวกันได้ (bisexual) หรือภายหลังการแต่งงานกับเพศตรงข้ามแล้วเกิดเป็นรัก ร่วมเพศ หรือไม่สามารถแต่งงาน หรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้ามได้เลย

(วันทนีย์ วาสิกะสิน, 2529 อ้างในเทิดศักดิ์, 2545 : 149)

แม้ว่าในคำอธิบายของแพทย์ และจิตวิทยาจะระบุว่า bisexual หมายถึงบุคคลไม่ว่าจะชายหรือหญิงก็ได้ที่รักได้ทั้ง สองเพศ แต่ถึงส่วนใหญ่อีกยังคงมองเห็น bisexual เป็นเพศวิถีของผู้ชายมากกว่า เนื่องจากสังคมไทยเปิดพื้นที่ให้ผู้ชายมี โอกาสพูด ได้แสดงออกซึ่งความต้องการ และพฤติกรรมในเรื่องเพศในพื้นที่สาธารณะได้มากกว่าผู้หญิง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในช่วงที่วาทกรรมทางการแพทย์พยายามที่จะอธิบายถึงสาเหตุ ลักษณะของเพศวิถีที่ “ผิดปกติ” ต่าง ๆ ก็คือ สังคมเริ่ม มองเห็นตัวตนของกะเทย และผู้ชายที่เพศวิถีแบบผู้ชายรักเพศเดียวกันมากขึ้น จากการมีสังคมของผู้ที่ไปใช้บริการตามสถาน บริการต่าง ๆ สำหรับกะเทย และจากการที่สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่นิยมนำเสนอวิถีชีวิตของกลุ่มกะเทย และกะเทย ทั้งสื่อกระแสหลัก หัวไป และสื่อที่มีคอนสลิ้นเกี่ยวกับ “กร่วมเพศ” อย่างนิตยสาร “แปลก” รวมถึงการเกิดขึ้นของนิตยสารเกย์ในช่วง พ.ศ. 2526

โดยก่อนหน้านี้ไม่นานก็มีการออกนิตยสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศสำหรับผู้ชายและผู้หญิงที่นำเสนอภาพเปลือยของผู้หญิงสอดแทรกภาพเปลือยของผู้ชายหลายฉบับ สื่อต่าง ๆ เหล่านี้ได้ขยายเรื่องราวเพศวิถีของผู้ชายรักเพศเดียวกัน และการนิยามตนเอง ซึ่งหมายรวมถึงผู้ชายที่สามารถมีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งสองเพศที่ถูกมองว่าเป็นหนึ่งในกลุ่มของผู้ชายที่มีพฤติกรรมรักเพศเดียวกันด้วย โดยเรียกผู้ชายกลุ่มนี้ว่า “เกย์คิง”

“ เกย์ คือพวกผู้ชายซึ่งมีทั้งเกย์คิงส์ และเกย์ควีน เรียกกันทั่วไปว่าเกย์....เกย์คิงส์ ชอบแต่งตัวเป็นผู้ชายธรรมดา แต่มีอุปนิสัยกระตือรือร้นทางผู้หญิง เวลาออกจุกจะรู้ทันที สำหรับเกย์ควีน ชอบแต่งตัวไปทางผู้หญิง หรือไม่ก็เป็นผู้หญิงเต็มตัวไปเลย...เกย์คิงส์อาจจะฉลาดกว่าเกย์ควีนตรงที่ว่า เขาสามารถร่วมเพศได้ทั้งหญิงและชาย คือเป็นคนกระทำได้ทั้งหรือถูกกระทำก็ได้ ส่วนเกย์ควีนนั้นมักจะเป็นผู้ชายที่ถูกกระทำอยู่เพียงฝ่ายเดียว”

(โก ปากน้ำ, 2518 :19 อ้างใน เทอดศักดิ์ 2545 : 108)

ถ้าพูดถึงตัวบุคคลที่สามารถมีเพศสัมพันธ์ได้ทั้งกับชายและหญิง หรือบุคคลที่รักหรือมีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งสองเพศแล้ว คำที่สังคมไทยรู้จักกันเคยมากที่สุด ก็คือคำว่า “เสื่อใบ” ซึ่งเป็นคำที่เกิดขึ้นในช่วงกลางทศวรรษที่ 1980s (ราวปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา) โดยเป็นคำที่ใช้แทนความหมายของผู้ชายที่มีเพศสัมพันธ์ได้กับทั้งเพศเดียวกัน และเพศตรงข้าม คำว่า “เสื่อใบ” (ซึ่งเป็นคำพ้องเสียงกับชื่อ “เสื่อใบ” โจรชื่อดังที่มีตัวตนอยู่จริง) ดูจะเป็นคำ ๆ เดียวที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของบุคคลที่รักสองเพศที่ยังคงเป็นที่รู้จักกันมาจนถึงปัจจุบัน และมักใช้เรียกเฉพาะกับผู้ชายที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศอีกเช่นเดียวกัน โดยมีนัยเชื่อมโยงอยู่กับความร้ายกาจ ความเป็นผู้ชาย ความเจ้าชู้ หรือข้าของในเรื่องเพศ นอกจากนั้นการรักสองเพศของผู้ชายไทย หรือผู้ชายที่เป็น “ใบ” นอกจากจะหมายถึง การมีเพศวิถีแบบรักสองเพศคือแบบรักต่างเพศ และรักเพศเดียวกันแล้ว ยังอาจหมายถึง ผู้ชายที่มีความสนใจทางเพศ หรือมีเพศสัมพันธ์ได้กับบุคคลหลากหลายเพศภาวะด้วย (Prempreeda, 2008 อ้างใน Timo Ojanen, 2009 : 10) คำนิยามนี้อาจจะมาจากระบบความคิดความเชื่อเรื่องเพศในสังคมไทยที่มอง การรักสองเพศ เชื่อมโยงกับพฤติกรรมการมีคู่เพศสัมพันธ์หลาย ๆ คน ซึ่งสังคมมองว่าเป็นเพศวิถีของผู้ชาย มากกว่าของผู้หญิง (Prempreeda, 2008 อ้างใน Timo Ojanen, 2009 : 10) ผู้ชายที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศจึงถูกมองว่าอยู่ในกลุ่ม “ผิดปกติทางเพศ” เป็นผู้ที่ล่าสอนทางเพศ และเป็นกลุ่มที่ถ่ายทอดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ไปสู่กลุ่มอื่น ๆ ด้วย

“นพ.วินิจ อัครเสนา อธิบดีกรมควบคุมโรคติดต่อ เปิดเผยว่าขณะนี้ผู้ติดเชื้อโรคเอดส์โดยไม่มีอาการ 30 คน กรมจึงมีโครงการป้องกัน และควบคุมโรคเอดส์ขึ้นเป็นโครงการ 4 ปี (2531-2534) ขณะนี้กำลังดำเนินการค้นหาผู้ได้รับเชื้อโรคเอดส์ในพวเกย์ โสเภณี ตามแหล่งใหญ่ในกรุงเทพ พัทยา และจังหวัดท่องเที่ยวต่าง ๆ และทำการตรวจเข้ามาหลายครั้งแล้ว และยังได้ตรวจในนักโทษในบางขวาง และลาดยาวหลายพันคน ได้พบเลือดบวกบ้าง จึงได้เสนอให้แยกนักโทษเหล่านั้นไว้ต่างหาก ในโสเภณียังไม่พบว่ามีเชื้อโรคเอดส์เลย แต่ที่อันตรายมากคือพวกที่เป็นเกย์ที่ร่วมเพศได้ทั้งชาย และหญิง จึงอยากรณรงค์ให้นักเรียนนักศึกษา และกลุ่มเสี่ยงทั้งเกย์ และโสเภณีเรียนรู้วิธีการป้องกันโรคให้ดูอย่างอนามัยทุกครั้ง”

(ไทยรัฐ วันที่ 13 มิถุนายน 2530)

ผู้หญิงรักสองเพศ : อัตลักษณ์ทางเพศที่ว่างเปล่า

สำหรับในส่วนของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ วิถีชีวิต และตัวตนของพวกเขา ดูจะเป็นสิ่งไม่ถูกมองเห็น ไม่มีชื่อเรียก และไม่มีคำอธิบายมากนัก ทั้งนี้เพราะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้หญิงถูกสังคมคาดหวังให้ต้องนิ่งเงียบ เชื่อฟัง และรับผิดชอบต่อหน้าที่ของความเป็น “ลูกสาว” “เป็นเมีย” และ “เป็นแม่” ก่อนที่จะคิดถึงความรู้สึก และความต้องการของตนเองอยู่เสมอ ในวันธรรมดาวันเดียวหลายเมีย การแต่งงานเป็นเรื่องของการทำหน้าที่ ที่ถูกจำกัดโดยชนชั้น และสถานะทางสังคม (ชลิศานามณี ส่งสัมพันธ์, 2551 : 53) ผู้หญิงชาวบ้านอาจมีโอกาสในการเลือกคู่ครองมากกว่าผู้หญิงชนชั้นสูง แต่ผู้หญิงก็มีค่าเป็นเพียงทรัพย์สินสมบัติของพ่อแม่ หรือสามี และมีหน้าที่ผลิตลูกเท่านั้น เมื่อสังคมเปลี่ยนผ่านมาสู่การรับเอาค่านิยมแบบตัวเดียว-เมียเดียว และให้คุณค่ากับความรักโรแมนติก ผู้หญิงมีโอกาสได้รับการศึกษา ออกมาทำงานนอกบ้าน และตัวตนในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น หากผู้หญิงก็ยังคงถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่ “เมีย” และ “แม่” ที่ดีต้องคอยดูแลรักษา “ความเป็นครอบครัว” ไว้ให้ได้ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น

สถานะ และบทบาทความเป็นผู้หญิงที่ถูกคาดหวัง เกี่ยวข้องเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับการควบคุมเพศวิถี และการกำหนดของผู้หญิง ในสมัยโบราณมีกฎหมายที่ระบุถึงการลงโทษหญิงที่นอกใจชายรุนแรงกว่าชายซึ่งมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันมาก โดยผู้หญิงจะถูกลงโทษด้วยการฆ่า หรือประจาน ขณะที่ผู้ชายโดนลงโทษแค่ปรับไหม เว้นแต่ในกรณีที่ชายเป็นชู้กับนางใน (ดู เปรียบเทียบ อันตระกูล , 2546 : 288) หรือ การมีกฎหมายลงโทษนางในที่คบกับฉันชั่วสาว แต่ไม่มีกฎหมายในลักษณะเดียวกันนี้ลงโทษสำหรับผู้ชาย เป็นต้น การที่ผู้หญิงถูกรบรมสั่งสอนให้ “รักษาลงสนทนตัว” มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายเพียงคนเดียวภายใต้สถาบันการแต่งงาน คำนึงถึงความสุขของคนอื่นมากกว่าของตนเอง มีเพศสัมพันธ์เพื่อให้เกิดบุตร เพื่อจะได้ทำหน้าที่ในความเป็นหญิงให้สมบูรณ์ในความเป็น “เมีย” และ “แม่” เหล่านี้คือการออกแบบที่ส่งผลต่อการเรียนรู้เรื่องเพศ การแสดงออกซึ่งความต้องการทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ ของผู้หญิงแตกต่างไปจากผู้ชาย

ผู้หญิงที่ “ดี” ต้องไม่เปิดเผยเนื้อตัวร่างกาย อันจะนำไปสู่การกระตุ่นเร้าความต้องการของผู้ชายในทางเพศ ต้องไว้แต่สง่า ไม่พูด หรือแสดงความต้องการในเรื่องเพศ ไม่ว่าจะเป็นในพื้นที่ส่วนตัว หรือสาธารณะ และ ต้องรับบทบาทเป็น “ฝ่ายรับ” และเป็นฝ่ายยอมตามความต้องการของสามี/คู่เสมอในการมีเพศสัมพันธ์ เพศสัมพันธ์ของผู้หญิงควรเกิดขึ้นจากความรักกับคนเพียงคนเดียว และดำเนินไปควบคู่ความรักกับคนเพียงคนเดียวเท่านั้น ไม่ใช่การทดลองหาประสบการณ์ใหม่ๆ หรือการตอบสนองอารมณ์ความรู้สึก ความพึงพอใจทางเพศของตนเองอย่างผู้ชาย ทั้งหมดนี้เมื่อรวมเข้ากับการที่วาทกรรมด้านการแพทย์และจิตวิทยาที่มีคำอธิบายมากมายต่อการรักเพศเดียวกันว่า เป็น “ความผิดปกติ” “เบี่ยงเบน” เช่นเดียวกันกับกรณีของผู้ชาย จึงไม่ง่ายสำหรับผู้หญิงที่จะออกมาประกาศตัวว่าตนเองมีเพศวิถี หรือมีอัตลักษณ์ทางเพศแบบรักสองเพศ หรือรักเพศเดียวกัน เพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิงจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกมองเห็น หรือเกือบจะเรียกได้ว่าไม่มีอยู่ในภาพปรากฏ แต่การที่สังคมมองไม่เห็นนั้น ไม่ได้หมายความว่าในความเป็นจริงไม่มีผู้หญิงที่มีเพศวิถีเช่นนี้อยู่ ในทางตรงข้ามเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิงดำรงอยู่คู่กับเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันมาโดยตลอด เพียงแต่ในความรู้ของสังคมผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศนี้ ถูกจัดให้อยู่ในเพศวิถีแบบใดแบบหนึ่งในสองแบบ คือ รักเพศเดียวกัน กับรักต่างเพศ แบบที่สังคมรู้จักคุ้นเคยมากกว่า ดังนั้นได้จากภาพตัวแทนของคนที่เป็น “ดี” หรือผู้หญิงที่มีคู่เป็น “ทอม” ซึ่งสังคม (ทั้งภายใน และภายนอกกลุ่มผู้หญิงรักหญิง) มักมองว่าเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” ที่สามารถชอบผู้ชายได้ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ เนื่องจากพวกเขาก็ไม่ได้แตกต่างจากผู้หญิงธรรมดาทั่วไปเมื่อมองดูจากภายนอก ส่วนในเรื่องของเพศวิถีที่เป็น

สิ่งที่เห็นได้ยากเช่นกัน เนื่องจากเพศวินแบบรักสองเพศเป็นสิ่งที่สังคมไม่ได้ตระหนัก หรือให้ความสนใจมากนัก หรือแม้จะตระหนักแต่เพศวินแบบรักสองเพศก็ถูกนำไปเชื่อมโยงกับเพศภาวะ และเพศวินแบบชายมากกว่าแบบหญิง

ตัวแทนทางเพศวินแบบรักสองเพศของผู้หญิงจะถูกมองเห็นต่อเมื่อ ต้องพิจารณาอัตลักษณ์ของคู่ความสัมพันธ์ พฤติกรรม ตลอดจนวิธีการดำเนินความสัมพันธ์กับคู่ของพวกเขาประกอบด้วยเท่านั้น ในสังคมสมัยใหม่ที่ผู้หญิงรักเพศเดียวกันมีการแสดงอัตลักษณ์ชัดเจนมากขึ้น อัตลักษณ์ของคู่ความสัมพันธ์ พฤติกรรม ตลอดจนวิถีการใช้ชีวิตอยู่เป็นคู่ของผู้หญิงรักเพศเดียวกัน ช่วยให้เพศวินแบบรักสองเพศของผู้หญิงถูกมองเห็นมากขึ้นตามไปด้วย โดยเมื่อมีคู่เป็นผู้ชาย สังคมก็จะมองเห็นว่าเธอก็เป็นผู้หญิงรักต่างเพศธรรมดาคนหนึ่ง ขณะที่เมื่อเธอมีคู่เป็นผู้หญิงด้วยกัน หากคู่ของเธอมีสัญลักษณ์เป็นผู้ชาย หรือแสดงออกอย่างชัดเจนว่ามีอัตลักษณ์เป็น “ทอม” เธอก็จะกลายเป็นผู้หญิงรักเพศเดียวกันที่เรียกว่า “ดี” อย่างไรก็ตามสิ่งที่สังคมมองเห็นยังคงเป็นแค่ “พฤติกรรม” ที่ไม่มีชื่อเรียกของผู้หญิงที่เพศวินเปลี่ยนจากผู้หญิงที่มีคู่เป็นผู้ชาย แล้วไม่มีคู่เป็นทอม หรือผู้หญิงที่มีคู่เป็นทอม แล้วเปลี่ยนไปมีคู่เป็นผู้ชาย มากกว่าการตระหนักถึงการมีอยู่ของ “เพศวินแบบรักสองเพศ” หรือ “อัตลักษณ์” ของผู้หญิงรักสองเพศ

“ทำไมเกย์และทอมจึงมีพฤติกรรมที่รุนแรง รำ หรือทำร้ายผู้อื่น

คำตอบคงหนีไม่พ้นจากความเป็นจริงที่ว่า เกย์ควินหาคู่ที่จริงจังถาวรได้ยากมาก ในทำนองเดียวกัน ดีก็แสวงหาคู่ที่จะอยู่ด้วยกันอย่างยืนยาวได้ยากเช่นกัน ถ้าหากบังเอิญได้พบคู่ขาที่ถูกต้อง จึงพยายามที่จะเป็นเจ้าของจริงจัง และทิ้งหวนมาก ซึ่งนั่นก็เป็นที่มาของการชิงรักหักสวาทกันอย่างถึงเลือด ถึงเนื้อ และชีวิต

สำหรับกรณีความรุนแรงระหว่างทอมกับดี นอกจากจะมีเหตุผลในทำนองเดียวกันที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ดียังมีลักษณะเฉพาะอย่างก็คือ ส่วนใหญ่มักไม่ใช่คนที่แท้จริง วันดีคืนดีเธอจึงเปลี่ยนสภาพคู่ขาเป็นชายจริง เหตุผลทั้งหมดตั้งแต่ต้นหรือข้อหนึ่งข้อใด อาจจะเป็นที่มาของความโกรธแค้น หึงหวงมาก จนถึงกับก่อเหตุทำร้าย และฆ่ากัน”

(นิภาภรณ์ บุญประเสริฐ. ”สดจากจิตวิทยา : เกย์ฆ่าเกย์ ทอมฆ่าดี” ข่าวสด 22 กุมภาพันธ์ 2539)

“ผมกับน้องจำคบกันเป็นแฟนได้ประมาณ 1 ปีแล้ว ก่อนเกิดเหตุช่วงหัวค่ำ พวกผมตั้งงินเหล้าที่บริเวณหลังเต็นท์ขายรถ ผมเห็นว่าน้องจำไม่อยู่ เลยพาทั้งสองมานั่งดื่มกินด้วย พอตกตึกน้องจำกลีบมาพร้อมกับดีคู่ขา ทำให้ต่างฝ่ายต่างไม่พอใจ นึกว่าความแค้นมาย้อยกั้นจึงเกิดมีปากเสียงกัน น้องจำตำหนิถึงพ่อแม่ ผมจึงไม่พอใจมีข้อแค้นจนสลบเหมือด โดยมิคำนึงถึงความปลอดภัยของน้องจำ”

(จาก ข่าว “คำสารภาพเมื่อผานั่งยาง สังเวชัยรัก 4 เล้าสวน ทอม ดี กัก”

เกษม ขนาจินดา.14 สิงหาคม 2549)

“น.ส.ธนพร ให้การต่อตำรวจว่า นางสาวธยาเป็นแม่ของตน และตนมีน้องสาวชื่อ น.ส.เจี๊ยบ (นามสมมติ) อายุ 15 ปี ได้คบหาอยู่กับผู้ตาย (น.ส.โบทิพย์ ปทุมแก้ว อายุ 16 ปี – ผู้วิจัย) แต่ในระยะหลังน้องสาวตนพยายามตีตัวออกห่างจากผู้ตาย และได้ไปคบกับนายვნั ทนึ่งเป็นผู้ต้องหา ซึ่งนางสนธยาก็เห็นดีด้วย ถึงขั้นจะให้แต่งงานกัน และพยายามขัดขวางผู้ตายทุก

วิถีทาง แต่ผู้ตายไม่ยอมเลิกวากับ น.ส.เจี๊ยบ และคอยตามติดตลอดเวลา จนสร้างความไม่พอใจให้กับนางสนธยา จึงได้วางแผนฆ่า โดยชักชวนเพื่อนสนิทคือนางสารภี และนายแวน ว่าที่ลูกเขย พร้อมกับตน”

(“ตำรวจตราครวบ 4 ผู้ต้องหา ฆ่าโหดสาวทอม” ไทยรัฐออนไลน์ 28 มิถุนายน 2554)

เรื่องราวอดีตการรักเพศเดียวกันของผู้หญิง และการหึงหวงจนเป็นข่าวของผู้หญิงต่อผู้หญิง เพราะฝ่ายหนึ่งเปลี่ยนไปมีแฟนเป็นผู้ชาย หรือผู้ชายหึงหวงผู้หญิงที่มีความสัมพันธ์กับทอม หรือแฟนที่เป็นทอมไปมีผู้หญิงอื่น เป็นเรื่องราวที่ปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้งตามหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งไม่ใช่แต่เฉพาะในปัจจุบันนี้เท่านั้นที่มีข่าวในลักษณะนี้ ย้อนกลับไปเมื่อ 40 ปีก่อนก็เคยมีข่าวเกี่ยวกับการหึงหวงกันของผู้หญิงลงในหน้าหนังสือพิมพ์มาแล้ว

“กรณีรักพิสดารยุคอาภาส นส.โน้ แห้วก๊วย เกิดความหึงหวง นส.สมศรี เทียนสมประสงค์ เพศเดียวกันที่ครองรักกันฉันท์สามิภรรยามานานสิบปี เพราะพบว่าแฟนเก่าเข้ามาพัวพัน ออกจากบ้านดื่มเหล้าแล้วต่อว่าต่อขาน เอาปืนมาขู่ จนฝ่ายหญิงที่ท้าวตนเป็นเมียแย้งป็นได้ เข้าแจ้งความต่อตำรวจดำเนินคดีกับนส.โน้ สามิเพศเดียวกัน.....

“สาวลักเพศให้การกับตำรวจว่า หลังจากครองรักกันมานาน ๑๐ ปี เมื่อเดือนเมษายน นายเลียง แฟนเก่าของนส.สมศรี ก็เข้ามาติดพันไปมาหาสู่อยู่เสมอ ตนจึงเกิดความหึงหวง เพราะสังเกตว่า นส.สมศรีเมียของตนก็ทำท่าจะคืนดีกับแฟนเก่า และมีเสียงร่ำลือจากเพื่อน ๆ ไปหาอยู่เสมอว่า นส.สมศรี ได้ละเมิดคำสาบานหยดรักตกเป็นของนายเลียง และก่อนเกิดเหตุ ขณะที่กลับจากธุระไปที่ร้าน ก็สวนทางกับนายเลียงออกมาจากร้านเสริมสวยพอดี จึงเข้าไปต่อว่านส.สมศรี จนเกิดปากเสียทะเลาะกัน ออกจากร้านดื่มเหล้า แล้วทะเลาะกันอีก จึงเอาปืนออกมาวางบนโต๊ะ และนส.สมศรีเข้าแจ้งความต่อตำรวจดังกล่าว”

(ไทยรัฐ 25 กันยายน 2515)

นอกจากข่าวอาชญากรรมที่เกิดจากความหึงหวง ข่าวอีกประเภทหนึ่งที่แสดงให้เห็นภาพของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ คือข่าวการประกาศตัวเป็น “ไบเซ็กชวล” ของดารานักแสดงหญิง

“Jessie J นักร้องวัย 23 ปี จากประเทศอังกฤษ เป็นนักร้องสาวคนล่าสุดที่ออกมาประกาศความเป็นไบเซ็กชวล โดยยอมรับว่าเคยคบทั้งผู้หญิง และผู้ชาย ซึ่งเป็นเรื่องที่คิดว่าไม่จำเป็นต้องปกปิด รวมทั้งเชื่อว่าคนรุ่นใหม่รับได้มากกว่าเมื่อก่อน นอกจากนี้ยังมีนักร้องนักแสดงอีกหลายคนที่ประกาศสนิมทางเพศว่าเป็นไบเซ็กชวลอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นนักร้องขวัญใจเพศที่ 3 อย่าง “เลดี้ กาก้า” “เพอร์รี่” จากวงฮิพฮอปชื่อดัง Black Eyes Peas. Drew Barrymore, Megan Fox หรือ Evan Rachel Wood จากเรื่อง The Wrestler ที่เพิ่งประกาศว่าเป็นไบเซ็กชวล เมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา”

ดาราหญิงกับการประกาศสนิมทางเพศ

(ข่าวศิลปะบันเทิง สถานีโทรทัศน์ Thai PBS อ้างในเว็บไซต์ [http:// variety.thaicom.com](http://variety.thaicom.com))

“ด้วยภาพลักษณ์เรา เวลาที่ผู้หญิงเข้ามาจีบรู้สึกอย่างไร”

“เป็นเรื่องปกติ ต้องบอกว่าแฟนคลับหนู 90 เปอร์เซนต์เป็นผู้หญิง การที่มีผู้หญิงเข้ามาจึงไม่แปลก แต่ก็เชื่อว่าจะมีแค่ผู้หญิง ยังมีผู้ชายเข้ามาจับด้วย เราเองก็งงๆ ว่าเขาคิดอะไร ถ้ามีคนเข้ามาจับ 10 คน จะเป็นผู้หญิง 7 คน ผู้ชาย 3 คน”

“รสนิยมยังเหมือนเดิมหรือเปล่า เพราะก่อนหน้านี้ประกาศชัดว่าชอบได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย”

“ยังเหมือนเดิมค่ะ แต่ตอนนี้จะให้มาบอกว่าชอบผู้หญิงหรือผู้ชาย เพราะถ้าสมมติวันนี้มีคนเห็นหนูไปเดินกับผู้หญิง แล้วอีกวันไปเดินกับผู้ชาย เขาก็จะคิดว่าหนูเอาอย่างไรงั้นแน่ คือตอนนี้ยังไม่เปิดใจให้ใครค่ะ และไม่ระบุว่าจะคบเพศไหน เพราะยังไม่ได้เปิดใจใครค่ะ”

(ข่าว “ซานิ” แฉสัมพันธ์ “บัสมีจิตร”-รู้จักกันตั้งแต่ก่อนเข้าบ้านเอเอฟ)

ข่าวสดออนไลน์ 25 กรกฎาคม 2555)

จากปรากฏการณ์ในสังคมที่เกิดขึ้น จะสะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมไทยมีผู้หญิงมากมายที่เคยใช้ชีวิต หรือมีประสบการณ์มีคู่ที่สงเพศ แต่พวกเขาก็อาจไม่ได้มองตนเองว่ามีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือนิยมตนเองว่าเป็น ผู้หญิงที่รักได้ทั้งสองเพศ หรือ “ไบเซ็กชวล” ขณะที่สังคมกระแสหลักก็มองไม่เห็นถึงการมีอยู่ของเพศวิถีแบบรักสองเพศ โดยเฉพาะเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิงมากนัก หรือไม่เคยมีมุมมองเกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อน นอกจากจัดประเภทให้อยู่ใน เพศวิถีที่ผิดปกติ เช่นเดียวกับเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลองค์ความรู้ด้านจิตวิทยาของตะวันตก

ในเวลาเดียวกันการที่ผู้หญิงสักคนจะออกมาเปิดเผยถึง ความรู้สึกรักได้ทั้งสองเพศ หรือมีเพศสัมพันธ์ได้กับคนทั้งสองเพศก็ไม่ใช่ง่าย เนื่องจากพวกเธอต้องท้าทายทั้งกรอบของความเป็นผู้หญิงที่ดีที่ต้องไม่พูดไม่แสดงออก ไม่สนใจเรื่องเพศ และกรอบของการมีเพศวิถีที่ไม่เป็นไปตามสังคมคาดหวัง (คือเพศวิถีแบบรักต่างเพศ) ซึ่งยังเป็นเพศวิถีที่อยู่ในความรับรู้และเข้าใจของสังคมน้อยกว่าเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกันเสียอีก

ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ในโลกของหญิงรักหญิง

สำหรับในมุมมองของกลุ่มหญิงรักหญิงต่อผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ซึ่งดูจะเป็นกลุ่มที่น่าจะเปิดรับและเข้าใจผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ได้มากกว่าสังคมของรักต่างเพศ ในแง่ของการที่ต้องเผชิญกับความกดดันจากสังคมจากการมีเพศวิถีนอกกรอบเช่นเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และค่อนข้างเหมือนกันในหลาย ๆ เรื่อง หากในความเป็นจริงแล้วสังคมของหญิงรักหญิงบางส่วนกลับไม่ได้ออมรับผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักได้ทั้งสองเพศสักเท่าไร

ฉันทลักษณ์ รักซาอยู่ บรรณาธิการสำนักพิมพ์สะพาน สำนักพิมพ์ที่ผลิตงานวรรณกรรมประเด็นความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะ และนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของหญิงรักหญิง ชายรักชาย และกะเทย มานานกว่า 10 ปีกล่าวว่า ในแวดวง

วรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหญิงรักหญิง แทบไม่เคยเห็นตัวละครผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศเลย ถ้าจะมีก็จะเป็นในลักษณะของผู้หญิงที่เคยชอบ หรือมีคนรักเป็นชายมาก่อน แล้วในที่สุดก็มารักกับผู้หญิง

“การเกด ศรีปวิญญาศิลป์” นักเขียนที่เขียนงานในประเด็นหญิงรักหญิงอีกคนหนึ่ง ซึ่งมีผลงานตีพิมพ์ลงในนิตยสารวิเคราะห์การเมืองกระแสหลัก แสดงความคิดเห็นในทำนองเดียวกันว่า ที่ผ่านมายังไม่เห็นงานวรรณกรรมหญิงรักหญิงที่พูดถึงประเด็นของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือมีตัวละครหลักของเรื่องเป็นผู้หญิงที่รักได้ทั้งสองเพศเลย การเกดมองว่า งานเขียนของหญิงรักหญิงส่วนใหญ่มีค่านิยมเรื่องด้วยตัวละครที่เป็นหญิงรักหญิง หรือเป็น “ทอม” “ดี้” เนื่องจากผู้เขียนซึ่งเป็นหญิงรักหญิง ต้องการจะถ่ายทอดความเป็นตัวของตัวเองผ่านงานเขียนในแบบที่ตนเองถนัด และมั่นใจว่าจะสามารถสื่อสารอารมณ์ความรู้สึก จินตนาการ ได้อย่างชัดเจนกว่าเขียนถึงตัวละครที่ตนเองไม่รู้สึกว่าจะมั่นใจในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกได้

โดยส่วนตัวทั้ง “การเกด” และฉันหลักชัยมองว่าการที่ผู้หญิงจะรักได้ทั้งสองเพศนั้นเป็นเรื่องธรรมดา และเป็นเรื่องของการเลือกในการมีความสัมพันธ์ของผู้หญิง แต่ทั้งสองคนก็มองว่า สำหรับสังคมของหญิงรักหญิงแล้ว ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ อาจถูกมองในแง่ลบมากกว่าสังคมทั่วไปที่ยึดเอาเพศวิถีแบบรักต่างเพศเป็นบรรทัดฐาน ทั้งนี้เพราะการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ทำให้หญิงรักหญิงรู้สึกไม่มั่นคง ไม่มั่นใจ เพราะคอยกังวลว่า คนรักของตนเองจะไปรักกับผู้ชายหรือไม่ เพราะอีกคนหนึ่งยังสามารถที่จะมีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามได้อยู่ การที่หญิงรักหญิงคนหนึ่งมีคนรักเป็นผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศเป็นความเสี่ยงที่จะสูญเสียคนรักให้กับเพศตรงข้าม (การเกด ศรีปวิญญาศิลป์, สัมภาษณ์ 29 ส.ค. 2555)

ฉันหลักชัย เคยมีประสบการณ์กับการถูกตั้งคำถามว่า ทำไมไม่เลือกที่จะเป็นอะไรไปสักอย่าง ทำไมต้องเอาหมดแบบนี้ ซึ่งเธอมองว่าเพราะคนส่วนใหญ่ต้องการความชัดเจน และไม่สามารถจะยอมรับความกำกวมได้ เพราะความกำกวมทำให้พวกเขาไม่สบายใจ ไม่รู้จะปฏิบัติตัวอย่างไร

“สังคมทั่วไปจะมอง “ไบ” ในแง่บวกมากกว่าในวงหญิงรักหญิงนะคะ เขามองแบบไม่อะไรมา หรืออาจจะซ้ำๆ ประมานนั้นมากกว่า คือรับได้มากกว่าในกลุ่มหญิงรักหญิงที่ “ไบ” ดูเป็นภาพลบมาก ๆ

มองว่าไบเป็นพวกมั่วเซ็กซ์ เป็นพวกหลอกลวง ได้ทั้งชายและหญิง เค้าจะไม่คบ”ไบ”คะ เราจึงจะเห็นเขาประกาศหาเลสแท้ ทอมแท้ ดีแท้กันมากมาย”

(ฉันหลักชัย รักชายอยู่, สัมภาษณ์ 25 ส.ค. 2555)

จากโลกของรักต่างเพศถึงรักเพศเดียวกัน ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ดูเช่น ๆ เหมือนว่าพวกเธอจะมีอิสระทางเพศมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในแง่ที่สามารถจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มไหนก็ได้ หากในความเป็นจริงแล้วสังคมของเพศวิถีทั้งสองแบบกลับไม่ต้อนรับ และไม่ที่ทางให้กับผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศสักเท่าไร พวกเธอถูกมองว่าเป็นคนสับสน โลเล ไม่ชัดเจน ไม่น่าไว้วางใจ โดยเฉพาะสำหรับทอมหลายคนก็มักจะมีมุมมองว่าสุดท้ายผู้หญิงที่มีวิถีแบบรักทั้งสองเพศ ก็ต้องทิ้งทอมกลับไปหาผู้ชายอยู่ดี เพราะสังคมให้การยอมรับความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศมากกว่า

ในการพูดคุยกับทั้งนักสังคมศาสตร์ และ “การเกย์” ผู้วิจัยใช้คำว่า “ไบ” ที่เป็นคำย่อมาจากคำว่า “ไบเซ็กชวล” (bisexual) แทนความหมายของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือผู้หญิงที่รักได้ทั้งสองเพศ เนื่องจากทั้งสองคนต่างก็เข้าใจของคำ ๆ นี้อยู่แล้ว จากการทำงานเป็นนักกิจกรรม และนักเขียนที่สนใจวิเคราะห์ แลกเปลี่ยน และตั้งคำถามในประเด็นสิทธิของหญิงรักหญิง ชายรักชาย กะเทยมาโดยตลอด ในการจะทำความเข้าใจเรื่องราวของผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบรักสองเพศนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาเรื่องของค่านิยมอัตลักษณ์ทางเพศแบบต่าง ๆ ของผู้หญิงที่มีอยู่ไปด้วย ทั้งนี้เพราะค่านิยมต่าง ๆ เหล่านั้นล้วนส่งผลต่อการทำความเข้าใจตนเอง การมีสำนึกในความเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และการมีปฏิสัมพันธ์กับหญิงรักหญิงด้วยกัน และกับสังคมภายนอกกลุ่ม รวมถึงส่งผลต่อความคาดหวังในเรื่องคู่ และการดำเนินความสัมพันธ์กับคู่ด้วย

อัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงไทย

ในภาษาไทยคำศัพท์ที่อธิบายถึงเพศวิถี และอัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงนั้นเมื่อมีไม่มากนัก โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับผู้ชาย คำศัพท์ในปัจจุบันที่ใช้ในการจัดแบ่งประเภทอัตลักษณ์ทางเพศนอกกรอบของผู้หญิง ส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นคำศัพท์ที่เกิดขึ้นมาในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาเมื่อเอง รวมทั้งยังเป็นคำศัพท์ที่หยาบคาย หรือดัดแปลงจากคำในภาษาอังกฤษมาใช้ทั้งสิ้น (ดู Morris, 1994) ยกเว้นเพียง 2 คำ คือ คำว่า “เล่นเพื่อน” หรือการที่มีความสัมพันธ์เชิงชู้สาว หรือการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิง ซึ่งปัจจุบันเป็นคำที่ใช้เฉพาะในบริบทที่ต้องการอ้างอิงถึงเรื่องราวในประวัติศาสตร์เท่านั้น และคำว่า “กะเทย” ซึ่งในอดีตเคยใช้เรียกผู้หญิงที่แต่งกาย หรือมีลักษณะ หรือมีกิริยาท่าทางการแสดงออกเป็นผู้ชายด้วย หากปัจจุบันคำ ๆ นี้ถูกนำมาใช้เรียกผู้ชายที่แต่งกาย หรือมีการแสดงออก ไปจนกระทั่งถึงแปลงเพศเป็นผู้หญิงมากกว่า จะมีก็แต่ในบริบทสังคมนบพหรือในกลุ่มผู้ที่มีอายุเกินกว่า 50 ปีขึ้นไปเท่านั้นที่ยังคงใช้คำว่า “กะเทย” กับผู้หญิงที่มีลักษณะ หรือมีการแต่งกายข้ามเพศอยู่

อัตลักษณ์ของผู้หญิงรักเพศเดียวกัน : กะเทย บิ เลสเบียน ทอม

ในขณะที่ยังไม่ชัดเจนว่าคำว่า “ไบ” ที่ย่อมาจากคำว่า “ไบเซ็กชวล” (bisexual) เป็นค่านิยมของ อัตลักษณ์ทางเพศวิถี (sexual identity) เป็นที่เข้าใจกันในสังคมทั่วไป และเป็นคำที่บุคคลยอมรับมาใช้ในการนิยามตนเองหรือไม่ หากพูดถึงผู้หญิงที่รักเพศเดียวกันแล้ว คำที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางเพศของผู้หญิงซึ่งสังคมรู้จักดี อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มอัตลักษณ์ทางเพศที่มีลักษณะของความเป็นชาย (masculinity) เป็นคุณสมบัติหลัก ได้แก่การแต่งกาย ทรงผม การแสดงออก สำนึกในความเป็นตัวตน ไปจนกระทั่งถึงความรู้สึกต้องการจะแปลงเพศ และ กลุ่มอัตลักษณ์ทางเพศที่มีลักษณะของความเป็นหญิง เป็นคุณสมบัติหลัก ซึ่งโดยทั่วไปผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศจะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มหลัง และมักจะมี “คู่” เป็นบุคคลที่มีอัตลักษณ์อยู่ในกลุ่มแรก

กะเทย และ บิ

ก่อนหน้าที่จะมีคำว่า “ทอม” ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970s (ดู Jackson, 2000) คำว่า “กะเทย” ถูกนำมาใช้เรียก ผู้หญิงที่แต่งตัวข้ามเพศ หรือแสดงกริยาอาการเป็นผู้ชาย และมีคู่รักเป็นเพศเดียวกันด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่นวนิยายเรื่อง “เรื่องของจีน ดารา” ผู้เขียนใช้คำว่า “กะเทย” เพื่ออธิบายอัตลักษณ์ของ “คุณแก้ว” ซึ่งมีเพศสัมพันธ์กับ “คุณบุญเลื่อง” ตัวละครที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ โดยผู้เขียนบรรยายถึงบุคลิกของคุณแก้วว่าภายหลังจากที่จีนได้รับรู้ถึงความสัมพันธ์ของ “คุณแก้ว” และ “คุณบุญเลื่อง” แล้ว คุณบุญเลื่องก็เริ่มแต่งตัว และแสดงกริยาอาการเป็นผู้ชายมากขึ้นทุกที จนกระทั่งเธอแยกไปอยู่ต่างหากและมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงในบ้านทุกคนอย่างเปิดเผย

“...ยิ่งเดือนยิ่งปีคุณแก้วก็ยิ่งมีอาการจำแลงไปข้างผู้ชายหนักเข้าทุกที จนท้ายที่สุดก็ถึงแก่คตสมทรงพระเอกละครแม่ขุนนาง และชอบสวมเสื้อคอกลมกางเกงแพรอยู่เป็นอาเจียน....”

“.....นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา คุณแก้วก็ตั้งใจจะใจทำตัวเป็นคู่แข่งกับผมในการรณรงค์ทำเสน่ห์กับผู้หญิงในบ้านทั้งรุ่นเก่ารุ่นใหม่ เสือสนมแต่โดยดีอย่างผม ได้ถึงกาลตอฆาตมีคู่แข่งเป็นกะเทยเข้าให้แล้ว”

(อุษณา เพลิงธรรม,2529 : 355)

แม้ปัจจุบันคำว่า “กะเทย” จะเป็นที่เข้าใจ และถูกใช้เฉพาะในความหมายที่หมายถึง ผู้ชายที่แต่งตัวข้ามเพศ แสดงกริยาอาการเป็นผู้หญิง หรือผ่านการแปลงเพศแล้ว แต่ในสังคมชนบทก็ยังคงมีผู้ที่ใช้คำนี้กับกรณีของผู้หญิงที่แต่งตัว พุดจาหรือแสดงท่าทางเป็นผู้ชายอยู่ในการอภิปรายเรื่อง “ภาษาในแวดวงหญิงรักหญิงไทย” ซึ่งจัดขึ้นในงานประชุม “เครือข่ายศึกษา” เมื่อปี พ.ศ. 2548 ผู้เข้าร่วมสัมมนา 2 คน ที่มาจาก จ.สุรินทร์ และจ.สงขลา กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า ในชนบททางภาคอีสาน และภาคใต้ ยังคงเรียก ผู้หญิงที่แต่งตัว และแสดงออกเป็นผู้ชายว่า “กะเทย” อยู่

สำหรับในภาคเหนือ ภาษาถิ่นล้านนามีคำศัพท์เก่าแก่ที่ใช้สำหรับเรียกผู้หญิงที่มีบุคลิก หรือมีพฤติกรรมเป็นชายว่า “ปู้” ซึ่งมีความหมายเหมือนกับคำว่า “ผู้” หรือ “ตัวผู้” โดยเป็นคำสร้อยที่นำมาเรียกต่อท้ายชื่อบุคคลที่ถูกมองว่าเป็น ปู้ เช่น คนที่ชื่อ หน้อยก็จะเป็น “หน้อยปู้” เป็นต้น

““ปู้” หมายถึง ทอม คือ เป็นปู้ คือคนที่แสดงตัวตน เลียนแบบความเป็นชาย และมีผู้หญิงชนาบข้าง ชอบผู้หญิงที่เป็นผู้หญิงจริงๆ และผู้หญิงก็เรียกว่า เมียของปู้ “ปู้” จะเรียกในชุมชน”

(ศรีนยา สิงห์ทองวรรณ จากกลุ่มหญิงรักหญิงภาคเหนือ, 2548

กล่าวในเวทีอภิปรายเรื่อง “ภาษาในแวดวงหญิงรักหญิงไทย”)

ทอม

“ทอม” เป็นคำเรียก ผู้หญิงที่มีบุคลิก มีการแต่งตัว มีท่าทางการแสดงออกแบบผู้ชายและมีบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรุก มีจิตใจรักชอบในเพศเดียวกันที่มีบุคลิก และกริยา การแสดงออกเป็นผู้หญิง และมีบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรับ เรียกว่า “ตุ้”

คำว่า “ทอม” มาจากคำต้นของคำในภาษาอังกฤษคำว่า “ทอมบอย” (tomboy) หมายถึง เด็กผู้หญิงที่แสดงพฤติกรรมคล้ายเด็กผู้ชาย เป็นคำที่ผู้หญิงรักเพศเดียวกันนำมาใช้นิยามตนเองในราวทศวรรษที่1980s โดยก่อนหน้านี้ในช่วงแรกใช้คำว่า “ทอมบอย” แต่ต่อมาย่อให้สั้นลงเหลือแค่คำว่า “ทอม” การที่ผู้หญิงรักเพศเดียวกันที่มีบุคลิกลักษณะเป็นชายนำเอาคำว่า “ทอม” มาใช้นิยามตนเอง ก็เพื่อจะหลีกเลี่ยงคำว่า “เลสเบียน” (lesbian) ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ได้รับอิทธิพลจากวิชาการด้านการแพทย์ และจิตวิทยาจากตะวันตก ที่ตีตราว่าการรักเพศเดียวกันเป็น “ความผิดปกติทางเพศ” ประเภทหนึ่ง

นับตั้งแต่หันมาใช้คำว่า “ทอม” ก็ถูกนำมาใช้แทนที่คำว่า “กะเทย” ในความหมายที่ใช้เรียกผู้หญิงที่แต่งตัวข้ามเพศหรือมีแสดงบุคลิกลักษณะเป็นชาย และเริ่มเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในสังคมไทย จนถูกบรรจุอยู่ในพจนานุกรมคำใหม่ฉบับราชบัณฑิตยสถานในปี พ.ศ. 2551 ด้วย

ทอม น.๑ หญิงรักร่วมเพศที่ปะพฤติตนเป็นชาย, คู่กับดี

๒.หญิงที่มีกิริยา หรือนิสัยคล้ายผู้ชาย

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2551 : 80)

มันทนา อติสยเพทกุล ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์ เลสล้าตอคอม ซึ่งถือเป็นชุมชนทอมดี้ผู้หญิงหญิงออนไลน์ที่ใหญ่ที่สุดในช่วงทศวรรษที่ 2540 กล่าวถึงความรู้สึกของคนที่เป็นทอม ต่อการนิยามอัตลักษณ์ความเป็น “ทอม” ว่า

“สมัยก่อนเข้าใจว่าคำว่า “เลสเบียน” อาจจะเป็นคำที่ไม่สวຍในความรู้สึกของคนที่เป็นทอมดี้ เพราะคนที่เป็นทอมเขาจะรู้สึกว่าเขาไม่ได้อยากเป็นผู้หญิง และเขาไม่ได้อยากเป็นผู้ชาย ทอมส่วนมากไม่ได้ชอบสรีระความเป็นผู้หญิงของตัวเอง แต่ไม่ได้หมายความว่า เขาอยากจะเป็นผู้ชายร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะถ้าอยากเป็นผู้ชายร้อยเปอร์เซ็นต์เขาจะไปแปลงเพศแล้ว”

สำหรับคนทั่วไป “ทอม” ก็คือผู้หญิงที่ทำตัวเป็นผู้ชาย แสดงตัวเป็นผู้ชาย หรืออยากจะเป็นผู้ชาย แต่จากการศึกษาพบว่า “ความเป็นผู้ชาย” ของ “ทอม” นั้นไม่ได้เหมือนกับ “ความเป็นผู้ชาย” ตามบรรทัดฐานของสังคมโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะความเป็นทอม เกิดจากการผสมกลมกลืนระหว่างความเป็นชาย (เช่นการมีเสรีภาพทางเพศ เสรีภาพทางสังคม) และความเป็นหญิง (ความรู้สึกใส่ใจต่อความต้องการของผู้อื่น เป็นพิเศษ) (Sinnott, 1999 : อ้างใน สุโลธร ชลวิไล)

ดี

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันกับที่สังคมไทยรู้จักคำว่า “ทอม” ผู้หญิงที่เป็นคู่รักของทอม ก็เรียกแทนตัวเองด้วยคำว่า “ดี” ซึ่งเป็นคำยืมมาจากศัพท์ในภาษาอังกฤษ “lady” หากมีความหมายที่ต่างออกไปจากความหมายเดิมของภาษาอังกฤษซึ่งเป็นคำเรียกสุภาพสตรี โดยคำว่า “ดี” นี้เอง ด้านหนึ่งแม้จะเป็นคำที่ถูกใช้ในลักษณะที่คำ (และความหมาย) ควบคู่/ตรงกันข้ามกับคำว่า “ทอม” แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นสิ่งที่เข้าใจกันว่าผู้หญิงบางคนก็นิยามตนเอง หรือถูกนิยามว่าเป็น “ดี” นั้นในอีกด้านหนึ่งก็มองตนเอง หรือถูกมองว่าเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” ไปพร้อม ๆ กันด้วย ทั้งนี้เพราะเมื่อพวกเขาไม่ได้เป็นผู้หญิงกับทอม แต่เปลี่ยนไปมีคู่เป็นผู้ชายอัตลักษณ์ความเป็น “ดี” ก็จะกลายเป็นสิ่งที่ไม่ถูกมองเห็นไปโดยปริยาย

อาจกล่าวได้ว่าคำนิยามให้ความหมายของคำนิยามความเป็น “ดี” นั้น ได้รวมเอาผู้หญิงที่มีความรักใคร่ และ/หรือมีเพศสัมพันธ์แบบรักสองเพศเข้าไว้ด้วย โดยที่พวกเขาเองไม่ได้มอง หรือใช้คำนิยามตนเองว่าเป็น “ผู้หญิงรักสองเพศ” หรือ “ไบเซ็กชวล” (bisexual) แต่นิยามตัวเองว่าเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” และเมื่อมีความสัมพันธ์กับทอม ก็อาจจะยอมรับคำว่า “ดี” มาใช้นิยามตนเองชั่วคราวเท่านั้น หรือไม่ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะถูกเหมารวมโดยความเข้าใจของสังคมว่าเป็น “ดี”

ปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ทอม” และ “ดี” ของคู่ผู้หญิงที่รักเพศเดียวกัน เป็นปรากฏการณ์ที่เห็นโดยทั่วไป และกลายเป็นภาพตัวแทนความสัมพันธ์ของผู้หญิงรักเพศเดียวกันในลักษณะของความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้าม ที่ต้องมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีลักษณะเป็นชาย ขณะที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีลักษณะเป็นหญิง ส่งผลให้ตัวตน หรือความสัมพันธ์ของผู้หญิงรักเพศเดียวกันที่ไม่ได้นิยามตนเองว่าเป็น “ทอม” หรือเป็น “ดี” ถูกมองข้าม หรือไม่ถูกมองเห็น เพราะสังคม (ทั้งในกลุ่มผู้หญิงรักหญิงเอง และสังคมทั่วไป) ต่างก็คุ้นชิน และคาดหวังว่าคู่ความสัมพันธ์ของผู้หญิงที่รักเพศเดียวกันจะต้องเป็นไปในรูปแบบนี้เสมอ

ในขณะที่ผู้หญิงที่รักและมีความสัมพันธ์กับ “ทอม” แม้จะไม่ได้คิดว่าตนเองเป็น “ดี” เพราะยังสามารถมีความรู้สึก และความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามได้อยู่ แต่พวกเขาก็อาจต้องเก็บซ่อนความเป็นตัวตนในกรณี เพศวิถีแบบรักสองเพศไว้ เพราะมันอาจสั่นคลอนความรู้สึกของคู่รักที่เป็นผู้หญิงรักเพศเดียวกันได้ จากความรู้สึกกังวลว่าสักวันคนรักก็อาจจะไปมีแฟนเป็นผู้ชาย หรือแต่งงานในที่สุด เพราะถึงอย่างไรสังคมก็ยอมรับและให้คุณค่ากับรูปแบบเพศวิถีแบบรักต่างเพศมากกว่า

หญิงรักหญิง

“หญิงรักหญิง” เป็นคำที่ใช้สำหรับเรียกรวมผู้หญิงที่รักเพศเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์เป็นแบบใด หมายถึง ผู้หญิงที่มีจิตใจรักใคร่ชอบพอกับผู้หญิงด้วยกัน โดยอาจจะมิ หรือไม่มีเพศสัมพันธ์กันก็ได้ (สุโสพร : 2551) “หญิงรักหญิง” เป็นคำที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเปิดตัวของกลุ่มนักกิจกรรมที่ทำงานในประเด็นเรื่องสิทธิของ “หญิงรักหญิง” ในนามของ “กลุ่มอัญจารี” ในปี พ.ศ. 2536 ที่ต้องการหลีกเลี่ยงการใช้คำนิยามคำทับศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า “เลสเบียน” ซึ่งมีที่มาจากชุดความรู้ด้านจิตวิทยาที่มองการรักเพศเดียวกันเป็นความผิดปกติทางจิต หรือเบี่ยงเบนทางเพศ ขณะเดียวกันก็ต้องการทำ ความเข้าใจถึงสังคมว่าผู้หญิงที่รักเพศเดียวกันมีอัตลักษณ์ และมีรูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลาย ไม่ได้มีแต่เฉพาะผู้หญิงที่มีอัตลักษณ์แบบ “ทอม” และ “ดี” และมีความสัมพันธ์ในรูปแบบคู่ทอม-ดี เท่านั้น โดยภายใต้คำนิยามคำนี้ “ทอม” และ “ดี” ก็ถือเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ความเป็น “หญิงรักหญิง” ด้วย

เลส

เลส เป็นคำศัพท์ที่เพิ่งเกิดขึ้นในช่วงไม่ถึง 10 ปีที่ผ่านมา โดยมาจากคำย่อของคำนิยามหญิงรักหญิงในภาษาอังกฤษว่า “เลสเบียน” (lesbian) ส่วนใหญ่เป็นคำที่ใช้ในสังคมของหญิงรักหญิง โดยมีที่มาจากการสื่อสารทางสังคมออนไลน์ของหญิงรักหญิงรุ่นใหม่ที่ต้องการแสดงอัตลักษณ์ทางเพศภาวะภายนอกเป็นผู้หญิง และปฏิเสธอัตลักษณ์ความเป็น “ทอม” และ “ดี” และการอยู่ในกรอบคู่ความสัมพันธ์แบบทอม-ดี

“คำว่า “เลส”หมายถึงหญิงรักหญิงที่ไม่แบ่งว่าใครเป็นทอม หรือดี รวมไปถึงบุคคลิกภายนอก การแต่งเนื้อแต่งตัวนั้น ด้วย เลสจะเหมือนกับผู้หญิงธรรมดาทั่วไป แต่งหน้า ทาปาก นุ่งกระโปรงไปทำงานออฟฟิศ เพียงแต่เธอชอบผู้หญิงเช่นกัน เท่านั้น”

(ฉันทลักษณ์ รักชาอยู่, กลุ่มสะพาน : 2548)

“เลส” คือผู้หญิงสองคนที่มีความเป็นผู้หญิงทั้งสองคน ไม่มีความเป็นทอมเลย ไม่แต่งตัวเหมือนผู้ชายใดๆ ทั้งสิ้น เป็นผู้หญิงกับผู้หญิงที่รักชอบกัน เวลาเขามีอะไรกันเขาก็ปิ่นกัน ช่วยกัน ทั้งรักทั้งรับให้ความสุขต่อกัน”

(มันทนา อติสยเทพกุล,ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์ เลสล่าตอทคอม : 2548)

ในระหว่างนี้ ะมา ในกลุ่มหญิงรักหญิงเอง นอกจากจะแบ่งอัตลักษณ์ความเป็นหญิงรักหญิงออกเป็น 2 ลักษณะคู่ตรงข้ามแล้ว ยังเพิ่มคำลงท้ายคำนิยามอัตลักษณ์เพื่อแสดงถึงบทบาททางเพศให้ชัดเจนยิ่งขึ้นอีกด้วย เช่น

ทอมวันเวย์ หมายถึง ทอมที่มีบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรุก หรือฝ่ายกระทำเท่านั้น โดยไม่ยอมให้คู่เพศสัมพันธ์คือดี เป็นฝ่ายกระทำตนเองอย่างเด็ดขาด

ทอมทูเวย์ หมายถึง ทอมที่สามารถให้คู่รักของตนเอง (ดี) รับผิดชอบเป็นฝ่ายรุกได้

เลสคิง หมายถึง เลสที่แสดงบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรุก หรือฝ่ายกระทำ

เลสควีน หมายถึง เลสที่แสดงบทบาททางเพศเป็นฝ่ายรับ หรือฝ่ายถูกกระทำ

“โบ”

โบ เป็นคำย่อมาจากคำทับศัพท์ในภาษาอังกฤษ “ไบเซ็กชวล” (bisexual) ที่หมายถึงบุคคลที่มีเพศวิถีแบบรักได้ทั้งสองเพศ โดยที่บุคคลคนนั้นอาจจะจะมีเพศภาวะเป็นชาย หรือเป็นผู้หญิงก็ได้ ในแวดวงหญิงรักหญิงส่วนใหญ่ มีผู้หญิงที่นิยามตนเองว่าเป็น “โบ” อยู่ไม่มากนัก แม้ว่า “ดี” บางคน หรือ “ผู้หญิง” ที่มีคู่รักเป็นทอม (แต่ไม่ได้นิยามตนเองว่าเป็นดี) จำนวนมาก จะมองว่าตนเองสามารถชอบได้ทั้งสองเพศก็ตาม แต่ก็ไม่ได้มองว่าตนเองมีอัตลักษณ์เป็น “โบ” เนื่องจากเหตุปัจจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการที่สังคม (ทั้งภายในกลุ่มหญิงรักหญิงเอง และสังคมภายนอก) ยังขาดความเข้าใจ หรือขาดมุมมองเกี่ยวกับ “เพศวิถีแบบรักสองเพศ” หรือการที่สังคมภายในกลุ่มหญิงรักหญิงมองว่าผู้หญิงที่เป็น “โบ” ไม่ใช่พวกเดียวกัน (ที่รักและมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงเท่านั้น) หรือรับไม่ได้ที่จะยอมรับผู้หญิงที่ยังคงมีความรู้สึกรักเพศตรงข้าม หรือยังสามารถมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามได้อยู่ นอกจากนั้น การที่ “โบ” เข้ามาอยู่ในสังคมหญิงรักหญิงในช่วงเวลาที่เธอมีคู่เป็นผู้หญิง ก็ทำให้อัตลักษณ์ความเป็น “โบ” ของเธอถูกมองข้ามไป เนื่องจากกลุ่มหญิงรักหญิงก็เลือกที่จะมองตัวตนความสัมพันธ์ของเธอแค่จากแง่มุมของอัตลักษณ์ของความเป็น “หญิงรักหญิง” เท่านั้น ซึ่งทั้งหมดนี้ก็ทำให้ผู้หญิงที่เป็น “โบ” เองรู้สึกว่าพวกเธอไม่สามารถที่จะแบ่งปันประสบการณ์ ความรู้สึก ปัญหาของตนเอง กับสังคมหญิงรักหญิงได้เต็มที่มากนัก

ในการแบ่งประเภทอัตลักษณ์ทางเพศของหญิงรักหญิงดังกล่าวมา จะสังเกตได้ว่า คำที่ใช้ในการนิยามส่วนใหญ่จะเป็นคำที่ยืมคำมาจากภาษาอังกฤษ โดยถูกนำมาดัดแปลง และให้ความหมายใหม่ เกิดเป็นคำใหม่ในภาษาไทยในสังคมของหญิงรักหญิง โดยที่แต่ละคำต่างก็มีระดับของการรับรู้ และได้รับความนิยมในการใช้แตกต่างกันออกไป เช่น คำว่า ทอม ดี และหญิงรักหญิง ในปัจจุบันเป็นคำที่ใช้กันแพร่หลาย และเป็นที่ยอมรับไม่ใช่ว่าเฉพาะแต่ในแวดวงหญิงรักหญิงเท่านั้น แต่ยังถูกนำไปใช้ในการสื่อสารกับสังคมทั่วไปด้วย ขณะที่คำว่า “เลส” และ “ไบ” ยังเป็นคำที่ค่อนข้างใหม่ และมักสื่อสารกันอยู่แต่ภายในกลุ่มหญิงรักหญิงเท่านั้น และแม้แต่ภายในกลุ่มหญิงรักหญิงเอง ก็ไม่ใช่ทุกคนที่จะรู้จัก หรือเข้าใจความหมายของคำว่า “ไบ” ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะภายในกลุ่มหญิงรักหญิง ก็ประกอบไปด้วยผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งระดับอายุ การศึกษา ขนชั้น สถานภาพทางเศรษฐกิจ ศาสนา โดยเฉพาะมุมมองในเรื่อง อัตลักษณ์ทางเพศภาวะ และเพศวิถี ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศภาวะ เพศวิถีที่แต่ละคนมี

นอกจากนี้การแบ่งประเภทของอัตลักษณ์ทางเพศของหญิงรักหญิง ก็ยังอยู่ในกรอบแนวคิดการจัดประเภทแบบเป็นคู่ตรงข้ามคือ คุณลักษณะแบบหญิง หรือคุณลักษณะแบบชาย เช่นเดียวกับการจำแนกอัตลักษณ์ทางเพศประเภทอื่นๆ ในสังคมไทย ซึ่งน่าสนใจว่าถ้าเช่นนั้นแล้ว “เพศวิถีแบบรักสองเพศ”

ของผู้หญิง หรือ ผู้หญิงที่มี “อัตลักษณ์แบบรักสองเพศ” จะมีพื้นที่ หรือตัวตนอยู่ตรงไหนระหว่าง 1.การเป็นเพศวิถีที่อยู่ตรงกลางระหว่างเพศวิถีแบบรักต่างเพศ และรักเพศเดียวกัน หรือ 2.การเป็นเพศวิถีในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการรวมกันของเพศวิถีแบบรักต่างเพศ และรักเพศเดียวกันเข้าด้วยกัน

การศึกษาที่เกี่ยวข้อง (Related Studies)

ในสังคมไทยยังไม่ปรากฏว่ามีงานวิชาการที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการรักสองเพศของผู้หญิง หรือผู้หญิงรักสองเพศมาก่อน การศึกษาที่นับว่าใกล้เคียงที่สุดสุดแทรกอยู่ในการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นหญิงรักหญิง ในของของผู้หญิงที่เป็นคู่ของทอม หรือ “ดี” ซึ่งก็ยังไม่มีผู้ศึกษาในเรื่องนี้โดยตรงน้อยมาก งานที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นดีที่ผู้วิจัยสำรวจพบ มีเพียงงานวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง ความเป็นเอกลักษณ์ทางสังคมของ “ดี” และกลยุทธ์ในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้หญิงที่มีคนรักเป็นทอม” (มานิตดา ขาญไชย, 2546) เรื่องเดียวเท่านั้น โดยผลจากการศึกษายังพบว่า “ดี” ไม่ถูกจัดเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม แบบเดียวกับทอม เนื่องจาก ดีแต่ละคนต่างก็ให้ความหมายต่อนิยามความเป็นดีไม่ชัดเจน และมีคำอธิบายที่แตกต่างกันออกไปจนไม่สามารถจะหาข้อสรุป หรือหาคำนิยามร่วมของอัตลักษณ์ดี โดยผู้หญิงที่มีคนรักเป็นทอม 8 คนจาก 13 คน เรียกตัวเองว่า “ผู้หญิง” และกล่าวว่าพวกเขายังไม่แน่ใจว่าจะจัดตัวเองอยู่ในกลุ่มอัตลักษณ์แบบใด หรือไม่แน่ใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ดี” (มานิตดา ขาญไชย, อ้างถึงใน Sinnott M. 2004)

Megan Sinnott กล่าวถึงการนิยามตนเองของดี ในงานเรื่อง “Toms and Dees : Transgender Identity and female same-sex relationship in Thailand” (2004) ว่า

“ดี” วางตัวเองว่าเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” (ordinary women) แม้แต่ผู้หญิงที่มีคู่เป็นทอมมาตลอดก็ยังเรียกตัวเองว่าเป็นผู้หญิงธรรมดาที่ชอบทอม ทอมและดีบางคนแบ่งดีออกเป็น 2 ประเภท คือ ดีแท้ (real dees) และ ดีไม่แท้ (fake dees) โดย ดีแท้ หมายถึง ดีที่อยู่กับทอมเท่านั้น ส่วนดีไม่แท้ก็คือ ดีที่อยู่กับทอมก็ได้ หรืออยู่กับผู้ชายก็ได้”

ผู้หญิงซึ่งมีแฟนเป็นทอม แต่ปฏิเสธที่จะนิยามตัวเองเป็นคีนคนหนึ่ง พูดถึงความหมายของดีในความเข้าใจของเธอว่า “ดี” ไม่ได้เหมือนกับผู้หญิงทั่วไป บางคนก็ไม่ใช่ผู้หญิงรักหญิงจริง ๆ พวกเธอสามารถจะเป็นผู้หญิงของผู้ชายได้ด้วย แต่ก็มีบางคนนะที่คิดว่าถ้าแต่งงาน ก็จะมีคนรักผู้หญิงด้วย คนเราไม่สามารถบอกจากการดูแต่ภายนอกได้หรอกว่าคนไหนมีแฟนเป็นผู้ชาย หรือคนไหนมีแฟนเป็นผู้หญิง ต้องดูที่ใจของเธอนั่นแหละถึงจะบอกได้ว่าเธอชอบผู้หญิง” ทอมทุกคนที่ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยของ Sinnott บอกว่า ดี ก็คือผู้หญิงธรรมดาที่อาจจะชอบทอมด้วยเหตุผลบางอย่าง พวกเธอไม่ได้แตกต่างไปจากผู้หญิงที่ชอบผู้ชายแต่อย่างใด (Sinnott 2004, 81)

Sinnott อธิบายว่า การที่ดีไม่ถูกมองว่าเป็น “รักร่วมเพศ” เนื่องจากพวกเธอแต่งกาย ประพฤติปฏิบัติ พูด รวมทั้งแสดงท่าทางให้เห็นแบบผู้หญิง แม้กระทั่งในเรื่องเพศ ดีก็ถูกมองว่าถูกตึงคุด หรือมีความปรารถนาในความเป็นชาย (ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ตรงข้ามกับความเป็นหญิง) จากการวิเคราะห์เรื่องอัตลักษณ์ของดีที่กล่าวมานี้ อาจกล่าวได้ว่า ผู้หญิงซึ่งมีคู่เป็นทอม ที่ไม่ได้นิยามตัวเองเป็นดี หากมองตัวเองเป็น ผู้หญิงธรรมดา (ด้วยเหตุผลที่ว่าเธอสามารถที่จะคบกับทอม หรือผู้ชายก็ได้) นั้นน่าจะเทียบเคียงได้กับ การมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรืออัตลักษณ์ความเป็นรักสองเพศของผู้หญิง ที่ทิ้งผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึง หรือใช้แนวคิดนี้มีวิเคราะห แต่จากงานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ก็แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มีผู้หญิงจำนวนมากซึ่งอยู่ในความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิง ที่มองว่าตนเองสามารถจะมีคู่เป็นผู้ชายได้ หรือไม่ได้คิดว่าตนเองมีอารมณ์ปรารถนารักใคร่เฉพาะแต่กับเพศเดียวกันเท่านั้น

งานวิจัยของนาภรณ์ หวานนท์ และธีรวัลย์ วรธนัทย์ เรื่อง “ การสร้างความฉลาดรู้เรื่องเพศในวัฒนธรรมบริโภค ” (2554) จะเป็นงานวิจัยเรื่องเดียวในเวลานี้ที่นำเสนอประเด็น เพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง ไว้เป็นประเด็นหนึ่งในการศึกษาเพศวิถีนอกกรอบรักต่างเพศ โดยเล่าถึงเรื่องราวความสัมพันธ์ในชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งมีอัตลักษณ์ทางเพศแบบรักสองเพศ โดยที่ตนเองไม่ได้มอง หรือตระหนักในความเป็นผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักทั้งสองเพศ แม้ว่าเธอจะไม่ปฏิเสธว่าตนเองสามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศได้ทั้งกับผู้ชายและผู้หญิง จากแฟนคนแรกที่เป็นเพศเดียวกันแต่ไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศ มาสู่การแต่งงานและมีลูก แล้วกลับมามีความสัมพันธ์กับแฟนคนเดิมที่เป็นผู้หญิงอีกครั้ง และตระหนักว่าความสัมพันธ์กับผู้หญิงให้ความสุข และความพึงพอใจ มากกว่าการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย ซึ่งสุดท้ายแล้วเธอจะเลือกเพศวิถีแบบหญิงรักหญิงให้ ความรู้สึกอบอุ่น และเป็นสุขกว่า จากเรื่องราวของผู้หญิงคนนี้นาภรณ์ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องวิถีทางเพศ (sexual orientation) พยายามจะอธิบายว่า ปึงถูกบุคคลละปรับตัวทิศทางเพศของตนเองว่ามีลักษณะของการรักต่างเพศ หรือรักเพศเดียวกัน (นาภรณ์ และธีรวัลย์, 2554 :137) ซึ่งมีนัยว่า ความพึงพอใจทางเพศ (sexual preference) เป็นสิ่งที่คงทน และเมื่อปรับตัวทิศทางเพศของตนเองเป็นบุคคลรักต่างเพศ หรือรักเพศเดียวกันแล้ว บุคคลนั้นก็จะดำรงชีวิตทางเพศของตนเองในลักษณะนั้นต่อไปโดยไม่เปลี่ยนแปลง การมองเรื่องเพศในลักษณะนี้ ไม่เปิดพื้นที่สำหรับการมองเรื่องความสัมพันธ์แบบรักสองเพศ (bisexuality) ว่าเป็นเรื่องปกติ และมีแนวโน้มจะเชื่อว่า ผู้ที่รักสองเพศมีความสับสนเกี่ยวกับวิถีทางเพศของตนเอง คนที่รักสองเพศอาจรู้สึกว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะยอมรับอัตลักษณ์ของการเป็นคนรักเพศเดียวกัน หรือรักต่างเพศ ใน

ขณะเดียวกับการรักสองเพศก็ไม่มีหมวดหมู่ หรือนิยามที่แน่ชัด คนบางคนไม่รู้เลยว่าตนเองมีอัตลักษณ์แบบคนรักสองเพศ และรู้สึกผิดกับการกระทำหรือความรู้สึกของตนเอง และอาจพยายามเก็บ หรือซ่อนความรู้สึก หรือความพึงพอใจทางเพศของตนเองไว้ (นากาณณ์ และธีรวัลย์ , 2554: 139)

งานของนากาณณ์สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง ซึ่งมีคนศึกษาในเรื่องนี้น้อยมาก โดยประเด็นที่นำเสนอ เป็นประเด็นที่อยู่ผู้สนใจศึกษาเรื่องราวเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรืออัตลักษณ์แบบรักสองเพศ จะต้องทำความเข้าใจ แต่นากาณณ์ก็ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า นอกจากสังคมจะไม่เปิดพื้นที่ให้กับเพศวิถีนอกกรอบแบบรักสองเพศ หรือการมีอัตลักษณ์ของความเป็นบุคคลรักสองเพศแล้ว สังคมยังไม่มีความรู้ในเรื่องนี้ และไม่ได้ทำความเข้าใจกับผู้คนที่มีความสนใจในเรื่องนี้ด้วย ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ชัดเจนว่าในที่สุดแล้วผู้หญิงที่เป็นผู้ให้ข้อมูลคนนี้นิยามตัวเองด้วยอัตลักษณ์แบบใด และสามารถเชื่อมโยงเพศภาวะของตนเองเข้ากับเพศวิถีได้หรือไม่ หรือรู้สึกอย่างไรในอัตลักษณ์ที่เป็น และเพศวิถีที่เลือก และเธอต้องการที่จะมีพื้นที่ในการทำความเข้าใจ และพัฒนาอัตลักษณ์ “ความเป็นบุคคลรักสองเพศ” ของเธอหรือไม่

ไม่ใช่แต่เฉพาะในประเทศไทยที่แทบจะไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับเพศวิถีแบบรักสองเพศ หรือผู้หญิงรักสองเพศเลย แม้ในประเทศแถบตะวันตกอย่างสหรัฐอเมริกาเอง ก็มีความวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ในประเทศนี้ไม่มากนักเช่นกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะความเชื่อที่ว่า การรักสองเพศ (bisexuality) เป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง ทำให้งานวิจัยในสาขาสังคมศาสตร์เลยประเด็นนี้ (Mcdonald 1983 อ้างใน Rust 2011) หรือแม้กระทั่งประเด็นนี้เข้ากับหัวข้อการศึกษาชาย หรือผู้หญิงรักเพศเดียวกัน บางครั้งงานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องเพศวิถี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษที่ 1960s จนถึง 1980s ได้รวมเอาประเด็น “การรักสองเพศ” เข้าไปอยู่ภายใต้มุมมองเรื่อง “ภาวะรักเพศเดียวกันชั่วคราว” (situational homosexuality) เช่น การที่ผู้หญิงต่างเพศได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์ หรือสถานที่ที่มีแต่ผู้หญิงล้วน ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมรักเพศเดียวกันขึ้น โดยใช้คู่เพศเดียวกันของตนในฐานะตัวแทนของเพศตรงข้ามที่ตนปรารถนามากกว่า

อย่างไรก็ตามงานวิจัยเกี่ยวกับผู้หญิงที่รักสองเพศในช่วงหลัง สะท้อนให้เห็นว่า การรักสองเพศในผู้หญิง ไม่ใช่เรื่องของทางเลือก หรือเป็นช่วงเวลาการเปลี่ยนผ่านที่ผู้หญิงบางคนก้าวเดินไปสู่หนทางของการรักเพศเดียวกัน โดยจากการศึกษาผู้หญิงที่ไม่ได้นิยามตนเองเป็นผู้หญิงรักต่างเพศ จำนวน 79 คนในช่วงเวลาจาก 10 ปี พบว่าผู้หญิงรักสองเพศมีความรู้สึกดึงดูดต่อทั้งเพศตรงข้าม และเพศเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ (Lisa Diamond, 2008 อ้างถึงใน Rust, 2011) ขณะเดียวกันที่ในงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งเกี่ยวกับผู้หญิงที่รักสองเพศก็พบว่า พฤติกรรมการรักสองเพศนั้นเป็นสิ่งที่พบมากกว่าพฤติกรรมการรักเพศเดียวกัน โดยเฉพาะอีกด้วย โดยในการสำรวจระดับชาติของสหรัฐอเมริกาชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงรู้สึกได้ถึงแรงดึงดูดที่มีต่อเพศตรงข้ามและเพศเดียวกันมากกว่าที่จะไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้าม และเพศเดียวกัน นอกจากนี้การนิยามตนเองว่าเป็น “บุคคลรักสองเพศ” ก็ยังเป็นสิ่งที่พบได้น้อยกว่า ความรู้สึกว่าตนเองมีอารมณ์ความรู้สึกแบบรักสองเพศ หรือมีพฤติกรรมแบบรักสองเพศด้วย (Rust, 2011)

การทำความเข้าใจในเรื่องการรักสองเพศของผู้หญิงจึงถือเป็นกุญแจสำคัญต่อการทำความเข้าใจปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ส่งผลไม่เพียงแต่กับผู้หญิงที่รักสองเพศเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อผู้หญิงรักหญิง หรือผู้หญิงรักเพศเดียวกัน และ

ผู้หญิงที่รักต่างเพศไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ความคิดเกี่ยวกับการนิยามตัวเองด้วยอัตลักษณ์ทางเพศของคนเรานั้น เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความคิดทางด้านสังคม และวัฒนธรรม โดยแต่ละสังคม และวัฒนธรรมต่างก็มีคำอธิบาย และมีการบวนการสร้างการถ่ายทอดระบบความคิดความเชื่อเรื่องเพศให้กับคนในสังคมแตกต่างกัน เช่นในขณะที่ผู้หญิงในสังคมตะวันตกมองว่า การเลือกมีเพศวิถีแบบรักสองเพศ เป็นการแสดงออกถึงสิทธิ ความเป็นตัวตน และความคิดทางการเมืองในเรื่องเพศแบบหนึ่ง คือการไม่ยอมตกอยู่ภายใต้กรอบของการแบ่งแยกเพศภาวะ หรือเพศวิถีออกเป็นชั่วครั้งชั่วคราว เช่น ถ้าตนเองไม่เป็นชาย ก็ต้องเป็นหญิง หรือไม่มีคู่เป็นชาย ก็ต้องมีคู่เป็นหญิง ไม่รักต่างเพศ ก็ต้องรักเพศเดียวกัน ผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศในสังคมไทยอาจไม่ได้มองเรื่องการรักสองเพศเป็นเรื่องการต่อสู้ทางการเมืองแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะยังมีผู้หญิงอีกเป็นจำนวนมากที่อาจไม่ได้ตั้งคำถาม หรือทำความเข้าใจกับเพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศของตนเอง และมองไม่เห็นว่าการมีเพศวิถีแบบรักสองเพศจะทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต หรือถูกเลือกปฏิบัติจากสังคมที่มีเพศวิถีแบบรักต่างเพศเป็นบรรทัดฐานหลัก หรือ จากการมองเพศวิถีที่แบ่งเป็นแค่เพศวิถีแบบรักต่างเพศ หรือรักเพศเดียวกัน แต่อย่างใด แม้ว่าหลายคนอาจจะรู้สึกอึดอัดใจ กับข้อจำกัดที่ถูกตีกรอบ หรือถูกบีบบังคับไม่ให้พูด หรือแสดงตัวตนอย่างที่ตัวเองเป็นในความเป็นจริงได้ แต่พวกเขาก็อาจจะมองไม่เห็นว่าเป็นปัญหาที่มาจากระบบความคิดความเชื่อเรื่องเพศที่มองไม่เห็น เพศวิถีแบบรักสองเพศ นอกจากนี้นักายได้บริบทของสังคมไทยผู้หญิงที่มีเพศวิถีแบบรักสองเพศ ก็ยังไม่แตกต่างไปจากผู้หญิงทั่วไป และผู้หญิงที่รักผู้หญิงด้วยกัน ตรงที่พวกเขาต่างก็มาจากบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสถานภาพที่แตกต่างกันหลากหลาย ซึ่งส่งผลต่อการมีประสบการณ์ และการเรียนรู้ตนเองผ่านประสบการณ์ ที่นำมาสู่การอธิบายเกี่ยวกับ การมีเพศวิถีแบบรักสองเพศของตนเองแตกต่างกันไปด้วย ในศึกษาวิจัยด้านเพศวิถีในอนาคต จึงน่าที่จะคำนึงถึงประเด็นเรื่องการรักสองเพศ (หรือมากกว่า) หรือสนับสนุนให้เกิดการวิจัยในประเด็นนี้ให้มากขึ้น โดยที่จะต้องคำนึงถึงความซับซ้อนของเพศวิถีแบบรักสองเพศ (โดยเฉพาะเพศวิถีแบบรักสองเพศของผู้หญิง) ควบคู่ไปกับการพิจารณาบริบทเงื่อนไขความเป็นพลสังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อเพศวิถีแบบรักสองเพศด้วย